

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Plačila vsak četrtlet in velja s poštnino vred in v Mariboru s poštno Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske države 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5, — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, v sprejemni naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Ne zaprete reklamacije so poštnine proste.

Uradniki in kmet.

V poslanski zbornici je minister za notranje zadeve baron Haerdtl povedal za celo javnost, da so plače za državne uradnike narasle v Avstriji nad 700 milijonov kron na leto. Čeprav je bila ta številka vsakemu znana, ki se bavi nekoliko matančneje z razmerami v naši državi, vendar se je vse prebivalstvo nad to visoko številko zavzelo šele sedaj, ko jo je slišalo iz ministrovih ust. Trejina vseh državnih izdatkov pride na uradnike.

Mi delimo uradništvo v višje in nižje, in celo odkrito lahko povemo, da ima višje uradništvo zelo visoke plače in v obče malo dela, a nižje uradništvo zelo veliko dela in jako male plače. V obče je danes mnenje, da bi se dalo znižati število višjih uradnikov, in da bi tudi manjšestvilno uradništvo pri marljivem delu lahko obvladalo vse opravke.

Na teh nezdravih uradniških razmerah so mnogo krive dosedanje stranke. Saj so videli bivše stranke šele v študiranem človeku bitje, za katero se je treba brigati, kmet in delavec in majhen obrtnik so bili strankam znani samo ob času volitev. Sedaj živče liberalne stranke se še danes ne morejo znebiti tega naziranja. V celjskem listu smo čitali pred kratkim zahtevo, da se mora o političnih dogodkih v Gradcu obveščati pred vsem takozvana liberalna inteligenca, in našim liberalcem se vedno ne gre v glavo, da bi mogli v politiki delovati tudi kmetje, kakor Roškar, Pišek, Meško in drugi, vsled tega tudi vedno zasmevanje in zbadanje na nje od liberalne strani. In ploja se ravno zato še liberalna inteligenca tako drži, ker mu je glavna skrb za uradništvo. Toda tega si ne upajo povedati ljudstvu, da je ravno liberalizem najbolj gledal na uradništvo, zanemarjal pa vse stanovne, ki si z roko služijo vsakdanji kruh, ter tako spravil našo državo ob rob gmočnega propada.

Zlo rodi le zlo. Ker so do pred kratkim politične stranke tako negovalе uradništvo, osobito višje uradništvo, zato se je tudi pozornost vseh ljudi, ki je le količič študirala, obračala na uradniški stan. Vse je sifilo v uradniško sukno. Ta duh prevladuje še tudi danes. Vsak bi bil rad uradnik, z gotovo plačo, z omejenim številom delavskih ur in z velikim penzijom.

Iz stanov pa, ki morajo samostalno pridobivati, ki živajo le to, kar si pridelajo, je nastal naravnost pravečat beg. Če daš človeku na razpolago, ali hoče

biti samostalen kmet, oziroma neodvisen obrtnik, ali pa uradnik, se jih bo 99 izmed 100 odločilo ne za kmečki ali obrtniški stan, ampak za uradniški stan. Ljudje se boje dela, se boje napora, imajo strah pred negotovim uspehom svojega dela, zato pa si iščejo kruha v uradniški sobi, četudi jih čaka tamkaj duševna odvisnost.

Mi mnogo bolj cenimo človeka, ki sam sebe preživlja, ki ima nekaj korajže, boriti se z vsemi elementi in razmerami za svoj vsakdanji kruh, nego pa človeka, ki se da plačevati od države in dežele. Zato služimo tudi kmečkemu in delavskemu ter majhno-obrtniškiemu stanu, in smo nasprotniki liberalizma, ki je negoval uradništvo na škodo drugih samostalno pridobivajočih in ustvarjajočih stanov. Ne razumemo tudi, kako bi se mogel uradnik le za trenutek smatrati za kako višje bitje, nego kmet, delavec in obrtnik. Še manj pa razumemo, kako bi mogel biti nasproti tem stanovom oduren in surov, kakor to opazujemo osobito pri nemškutarskih, in vseh nam po rodu in duhu tujih uradnikih.

Nismo nasprotniki uradništva, ampak prijatelji resnice, ki si upa grajati tudi to, kar vidi slabega in napačnega na uradništvu. Ministrove besede v poslanski zbornici so nam dale za te besede povod.

Vinski davek.

V seji finančnega odseka dne 28. aprila je prisel k besedi državni poslanec dr. Korošec, ter najprej zavračal napade govornikov na kmečki stan. Celo krivo se računi, kdor pravi, da plačuje kmet le zemljiški davek. On plačuje tudi druge direktne davke, n. pr. hišni davek, vrhu tega pa še vse indirektne davke. Zastopniki tovarniških delavcev zapisujejo indirektne davke le na račun fabriškega delavstva in meščanstva, a to je celo napačno: Kmet ravno tako, kakor delavec, plačuje za sol, za tobak, za vino, za pivo itd. In kmetova svota je še večja, kajti kmečkega prebivalstva je 15 milijonov, fabriškega samo 7 milijonov. Vrhu tega pa mora še plačevati kmet veličanske deželne, okrajne in občinske doklade, katerih delavec nima. Resnica je, da plačujeta davke kmet in delavec, krivo pa je, kdor trdi, da je kmet slab davkoplačevalec.

Nato je govornik ostro prijel finančnega ministra. Finančni načrt ni niti dalekoviden, niti resno premišljen. Nikdar bi si ne upal minister predlagati

glasili v samostanu — ter pripeljejo potnike do drugega slapa.

Slapove sem si ogledal prvič pri Skradinu, zato bom najprej opisal ta način potovanja.

Dobili smo majhen parnik, ki nas je spremljal neposredno do slapa. Vožnja se je začela pri mestu Šibeniku, kjer se Krka izliva v morje. O tem kraju bom pripovedoval pri drugi priliki, če mi bo g. urednik odprl predalčke „Slovenskega Gospodarja“. (Z veseljem! Op. uredništva.) Krka je pri Šibeniku zelo široka reka. Takšna je skoro od mesta Skradina naprej. To vam je bilo kaj zanimivo potovanje. Sredi reke jo je ubiral parnik po reki navzgor. Do slapa se je voziti kake tri ure. Bregovi reke niso nič kaj podobni našim lepim zelenim bregovom ob rekah in potokih. Strme skale štrle kvišku. Oko ne vidi zelenja, ne človeške naselbine, ne človeka. Otožnost se polasti popotnika; sam je sredi tihote.

K slapu se je voziti jeseni ali spomladi, ker ima Krka tedaj največ vode. Ravno v tem času pa tod ni nobenega tujca. Semkaj prično zahajati šele majnika, in zopet odidejo meseca avgusta. Na vsem potovanju nismo videli nobene ladje, ker smo se po tistih krajih vozili koncem meseca oktobra.

Za kako uro vožnje je zmanjkalo bregov ob reki. Pred nami se je razprostiralo veliko jezero. Daleč tam na obzorju so se dvigale Dinarske planine, in še dalje v ozadju je samevala visoka, s snegom pokrita stena Velebita. Barva vode se je v solnčnih žarkih kaj lepo izpreminjala. Sploh je barva morja jako lepo modra, in včasih tudi zelenkasta. Če sem prej kedaj videl razglednice o pomorskih krajih ter ogledoval barvo vode, sem dejal: „ni mogoče, da bi bila voda v naravi kedaj takšne barve.“ A istina je. Barve na razglednicah so še premedle.

novega davka za kak del industrije, ki se nahaja v največji krizi. A storil je to pri eni panogi kmetijstva pri vinogradništvu, ki ima glede produkcije kakor glede trgovine ravno v sedanjem času prestatu usodepolno krizo. Tovarnarjem za špirit daje finančni minister 33 milijonov benifikacij, s kjo svoto se lahko dvakrat pokrije zahtevani vinski davek.

Govornik se izreče za nasvet dr. Glabinskega, da se najprej sanirajo deželne finance, in potem državne, oboje pa temeljito, ne samo polovičarsko, pri čemur pa je seveda varovati naše posestnike in pa delavce.

Politični ogled.

— Na Dunaju so se vršile v petek, dne 29 apr. občinske volitve. Izvzemši I., II. in IX. volilnega okraja, ki so bili tudi prej v liberalnih rokah, so bili izvoljeni krščansko-socialni kandidati. Liberalcem so vzeli krščanski socialci XIX. volilni okraj, ki je bil dozdaj v liberalni posesti. Ta zmaga krščanskih socialcev je tem pomembnejša, ker je stranka šla v boj prvič brez svojega izkušenega in priljubljenega voditelja, osvojilca in ustanovitelja modernega Dunaja, dr. Luegerja.

— Albanska vstaja. Albanska vstaja je razširjena po celi severni Albaniji. Vstaji so se pridružili tudi katoliški Albanci. Vstaji izjavljajo, da nočejo sodanega režima, in da hočejo sultana kot absolutnega gospodarja. Uporniki so pozvali tudi vojake v Peči, naj se upro in preženejo častnike. — Najhujši boji se bijejo zdaj za Kačanik, ki je druga železniška postaja na železniški progi Skopje—Priština. Turki prodirajo proti Kačaniku iz Monastira. Namestniki sicer obkolijo Albance, a tako lahko to ne bo slo. Albanci stoje v močnih oddelkih med Orošjem in Melanom, pri Djakovu ob Drini. Proti tem albanskim vstajem stoje slabi turški oddelki. Kakor stoji zdaj, bo še precej časa trajalo, da obkolijo Turki Albance, katerih glavna moč stoji kakih 40 do 60 km proč od srbske meje. Boj za Kačanik so pričele turške čete dne 28. aprila zvečer, Kačanik so obstreljavali s topovi, zažgali tudi Runjevo. Albanci so se hrabro branili. O podrobnostih te bitke dozdaj še nimamo poročil.

— Kreta. Krečanski poslanci so izjavili, da hočejo priseči grškemu kralju zvestobo. Turčija je ob-

Pri pogledu na bregove ob jezeru se nam je včasih zdelo, da vidimo vasi in mesta. Toda bila je le prevara. Skale tvarjajo na nekaterih krajih tako čudne oblike, da bi človek z vso vnemo zatrijeval, da so hiše. Če se pa potem pripelje bolj v bližino obale, se prepriča o svoji zmoti.

Tekom nadaljne vožnje smo zapazili na bližnjih hribih bele piramide, podobne velikim mejnikom. Tam so začeli s pogozdovanjem. Videti je seveda še kaj malo napredka. Za gozdna drevesa je treba v tistih krajih toliko skrbi, kakor pri nas za sadno drevje v sadonosnikih. Saj so pa tudi mala drevesca v vedni nevarnosti. Kar veter ne podere, požro koze in ovce. Središča pogozdovanja so seveda obljudeni kraji. Tam se pa najdejo tudi ljudje, ki pasejo po bregovih ovce in koze. Živali pulijo borno travo, katere sili iz skal. Mejniki so znamenja, kako daleč sme iti živina. Za to se pa je malokdo zmenil.

Nam so bile kamene piramide znamenje, da smo dospeli v bližino mesta Skradina. O mestu povem pozneje več. Naša pot je vodila dalje. Od Skradina drži lepa cesta do slapa. Tujci se navadno pripeljejo od Skradina s parnikom, in si tukaj najmejo voz, ali pa jo udarijo peš naprej. Hoje je ¼ ure. Tudi iz Šibenika se lahko pelje z vozom do Skradina. Tam se voz prepelje po brodu preko reke, ter se potem nadaljuje potovanje onkraj reke.

Čez pol ure postaja struga reke ožja. Od daleč se že čuje zamolklo bobnenje vodopada. V tem kraju ni bivanja za človeka nič kaj zdravo, ker tod vladata senca in megla. Solnce le za par ur prodre v te globine. Tukaj je dom hude bolezni — malarije — in zato tudi tod ni nobene hiše.

Še par ovinkov, in pred nami se razvije krasna slika. Čez visoko skalo se spušča bobneči ter peneči se

PODLISTEK.

Pismo iz Dalmacije.

Fr. Fink.

I.

Pri Krkih slapovih.

V zadnjem času se začenjajo potujoči tujci zanimati i za Dalmacijo. To je tem bolj veselo znamenje, ker nudi ta dežela res obilo prirodnih lepote, ter se širi po tujcih nje slava preko mej domovine. Kdor ima namen, pregledati na kratkem potovanju razne kraje naše južne kronovine, najde vžitka toliko, kakor menda malokje. Toda potovanje ne sme trajati dolgo časa. Za tujca namreč skoro ni nikakšne udobnosti. Razen v večjih mestih je vse jako priprosto urejeno. Razvajeni potniki zato hite kmalu dalje. Kdor iztika za prirodnimi lepotami, se ne sme držati glavne ceste, ampak mora tu in tam v deželo. Treba je dokaj truda in potrpežljivosti.

Potovalci po Dalmaciji si gotovo ogledajo prekrasne slapove, ki jih dela reka Krka pri svojem teku proti morju. Slapov je več, a potniki se navadno ustavijo pri najzadnjem blizu mesta Skradina, ker se do tega najlažje pride. Mnogo bolj zanimivi so slapi, kateri se nahajajo višje od navedenega. Do teh pa ni lahko priti. Osobito je treba priporočila za prednika samostana, kateri se dviguje na majhnem otoku sredi jezera nad Skradinskim slapom. Potem pa je tudi smer potovanja druga. Peljati se je iz Splita po železnici do Kninske trdnjave ali pa do Drniša. Od tam se gre ob Krki navzdol. Pod vsakim slapom čakajo samostanski bratje s čolnom — če so se tujci prej o-